

กระบวนการพัฒนาตนตามหลักคุณธรรมจริยธรรม
The process of personal development in according to
Principles of morality and ethics.

จรรยา ลินลา*

บทคัดย่อ

กระบวนการพัฒนาตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวทางในการส่งเสริมความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมให้เห็นเป็นรูปธรรม สามารถสัมผัสได้จากการแสดงออกด้านพฤติกรรม อันเป็นการกระตุ้นเตือนใจให้เกิดจิตสำนึกในการตั้งตนอยู่ในความดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเริ่มต้นจากการปลูกฝังความดีขึ้นในจิตใจ จนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ มีการเสียสละ และมีจิตใจเอื้อประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีต่อการปฏิบัติตนตามความดีงามแห่งจริยธรรม ที่เป็นแนวทางให้ทุกคนได้ปฏิบัติตนให้เกิดความสุข โดยการเป็นแบบอย่างในการทำหน้าที่ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความละเอียดรอบคอบ มีความเกรงใจต่อบาปที่เกิดขึ้น จึงได้ชื่อว่า “เป็นผู้ที่มีการพัฒนาตนอย่างมีคุณค่า”

คำสำคัญ: การพัฒนาตน ,คุณธรรม,จริยธรรม

Abstract

The process of personal development in accordance with the principles of morality and ethics is a way to promote goodness to occur in society to be seen as concretely. Can be experienced by behavioral expressions Which encourages the consciousness of establishing oneself in virtue both physically, verbally and mentally, which is the development of oneself, beginning with cultivating the good in the mind. Until a good awareness of knowing one's duties Responsibility, sacrifice and the mind are beneficial to oneself and the public. In order to create good behavior towards acting according to the virtues of ethics. Which is a guideline for everyone to be happy By being role models in performing

* อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์, E-mail. kitti_phat2525@hotmail.com

their duties efficiently and effectively and with humiliation There is a fear of sin. Therefore named "Is a person who has valuable development"

Keyword: Personal development, morality, ethics

บทนำ

การพัฒนาตนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตที่มนุษย์มีความปรารถนา ซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นในการอยู่ในสังคมปัจจุบัน ถ้าหากมนุษย์มีการพัฒนาตนในแนวทางที่ดีตามหลักคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาในด้านต่างๆที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงต้องได้รับการพัฒนาที่สมบูรณ์แบบ ประกอบกับการให้คำแนะนำชี้หนทางในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในคำสอนพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อช่วยให้มนุษย์ทุกคนมีการพัฒนาตน จุดเริ่มต้นในการพัฒนาเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อไปถึงเป้าหมายในชีวิต คือ 1.กายภาวนา การพัฒนากาย 2.ศีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติ 3.จิตภาวนา การพัฒนาจิต 4.ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา¹

ทั้งนี้ ในทางพระพุทธศาสนาได้มีการจัดกระบวนการในการพัฒนาตนให้มีความสุขในการดำเนินชีวิตใน ด้านวัตถุ และด้านจิตใจ ให้มีความสุขสมคูลในการพัฒนาตนให้มีความสุขสมบูรณ์ด้วย อริยทรัพย์ 7 ประการ ประกอบด้วย ความเชื่อที่มีเหตุผล 2.การรักษากาย วาจา ใจให้เรียบร้อย 3. การรู้สึกละอายต่อการกระทำความชั่ว 4.การเกรงกลัวต่อการกระทำความชั่ว 5.ความเป็นผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมามาก 6.การรู้จักเอื้อเฟื้อเสียสละ 7.การมีปัญญาเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเหตุผลดีชั่ว อริยทรัพย์ทั้ง 7 ประการถือว่าเป็นทรัพย์ที่ประเสริฐที่สุดที่เกิดขึ้นอยู่ภายในจิตใจ² มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะติดตัวกับตนเองในการเป็นต้นทุนในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่มีคุณภาพ

อย่างไรก็ตาม กระบวนการพัฒนาตนจึงสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในทุกเรื่อง ทั้งเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม สังคม ผู้ที่พัฒนาตนนั้นถือว่าเป็นบุคคลที่สุดยอด เนื่องจากได้พัฒนาตนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ในกระบวนการพัฒนาตนเองจะต้องมีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตใจใสสะอาด สว่าง สงบ คิดที่จะวางแผนงานอะไรก็ตามก็จะสัมฤทธิ์ผลโดยมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพที่เห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ฉะนั้นการเข้าใจตนเองจึงเป็นรากฐานขั้นต้นในกระบวนการพัฒนาตนเอง และการจะเป็นบุคคลที่มีคุณค่า จึงต้องการสร้างกระบวนการในการออกแบบแนวทางในการค้นคว้าหาคุณค่าหลักที่จะเชื่อมโยงไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นไป ดังนั้นจึงต้องศึกษาความหมายของคุณธรรม จริยธรรม แนวทางการพัฒนาตนตาม

¹ อก.ปญจก.(ไทย) 22/79/144.

² ที.ปา.(ไทย). 11/326/264.

หลักคุณธรรม จริยธรรม บทสรุปที่ได้จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี่ที่จะเป็นปัจจัยในการส่งผลถึงการเป็นบุคคลต้นแบบในการทำงาน ดำเนินชีวิต เป็นต้น

ความหมายของคุณธรรม จริยธรรม

คุณธรรม จริยธรรม เป็นแนวทางในการพัฒนาตนที่ดึงมาก่อให้เกิดศีลธรรมที่เกิดจากการพัฒนากาย วาจา และใจ จะเป็นเครื่องหมายที่แสดงถึงการมีคุณธรรมนำชีวิตให้ดำเนินชีวิตของเราให้ไปถึงจุดหมายที่มนุษย์เราต้องการได้ ดังนั้นความดีงามทางจิตใจทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาตนให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นและยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมประจำใจตนเองในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขต่อไป

พระธรรมกิตติวงศ์³ ได้กล่าวถึงคุณธรรม คือ ความประพฤติที่ดีที่ขอบทั้งด้านการรักษาศีล และศีลธรรมทั้งดงามในตน โดยภาพรวมคือ เบญจศีล เบญจธรรม กล่าวคือศีล 5 เป็นกฎเกณฑ์ของสังฆมระดับต้นสำหรับการอยู่กับสังคม จะต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสงบสุข ถือว่าเป็นหลักประกันสังคมที่สำคัญ สังคมก็จะพบความสงบสุข ไร้วางใจกันได้ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ที่ดีต่อกัน ไม่เบียดเบียน เพราะว่าการที่มนุษย์ที่อยู่ในสังคมยึดมั่นอยู่ในหลักศีลธรรมสอดคล้องกับพระราชวรณีย์ (ประยูรธ ปยุตโต)⁴ กล่าวว่าคุณธรรมเป็นสภาพที่ทรงไว้ธรรมชาติ สภาธรรม สัจธรรม ความจริง สิ่งปรากฏขึ้นและสาเหตุที่เกิดขึ้นในความดีงามในตนเป็นฐานของทุกอย่างต่อจากสัจธรรม คือสิ่งที่เรียกว่าจริยธรรม อันได้แก่ หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความดีงาม ซึ่งเป็นความจริงที่เกิดขึ้นของมนุษย์จะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ ความจริงของมนุษย์ต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติจึงจะเกิดผลสำเร็จได้ด้วยดี และพุทธทาสภิกขุ⁵ ได้ให้ความหมายของคุณธรรม หมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนเดียวเป็นที่ตั้งหรือเป็นประโยชน์แก่สันติภาพและสันติสุขจึงเป็นที่ต้องการของมนุษย์ คุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องอบรมโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นเหมาะสมกับที่เราต้องการ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่คุณคนส่วนใหญ่ยอมรับว่าสิ่งดีงาม ซึ่งเป็นความปรารถนาที่ส่งผลให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์ และความดีที่แท้จริงต่อสังคมอันได้แก่ การปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนาคุณธรรมนี้นับว่าเป็นค่านิยมเช่นกัน⁶ และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2535 ได้ให้ความหมายของคุณธรรม ว่า เป็นสภาพคุณ

³ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ชุดคำจำกัดความ, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, 2546).

⁴ พระราชธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2527), หน้า 10.

⁵ พุทธทาสภิกขุ, คุณธรรมสำหรับครู, (กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2527).

⁶ กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย, (กรุงเทพมหานคร: ครูสภา, 2539).

งามความดี และวศิน อินทสระ⁷ กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรม คือ อุบิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมอยู่ในดวงจิตอุปนิสัยอันนี้ได้มาจากความพยายามและความประพฤติติดต่อกันมาเป็นเวลานาน

ส่วนในด้านของความหมายของจริยธรรม ด้านพระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต) กล่าวว่า จริยธรรม มาจากคำว่า “พรหมจรรย์” ซึ่งในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง “มรรค” คือ วิธีการปฏิบัติสายกลาง ประกอบด้วยองค์ 8 ประการ และ “ไตรสิกขา” คือ การศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา และคำว่าจริยธรรม จึงหมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติ อันเป็นการแสดงออกทางร่างกายตลอดถึงจิตใจ เพื่อให้สั่งสมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยการปลูกฝังให้คนในสังคมได้รู้จักหน้าที่ของตนจนเกิดเป็นคุณธรรม (Virtue) ฝังลงในจิตใจจนกลายเป็นอุปนิสัยที่สามารถที่จะประพฤติปฏิบัติได้โดยเป็นธรรมชาติของสังคม และไม่มีความคับแค้นของใจการนำไปประพฤติปฏิบัติ⁸ ทั้งนี้ยังมีวินดา มัชวงศ์⁹ ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า จริยธรรม คือ หลักแห่งความประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นรากฐานอยู่บนหลักคำสอนของศาสนา ปรัชญา ขนบธรรมเนียมประเพณี เนื่องจากคำทางศาสนามีส่วนในการสร้างจริยธรรมให้กับสังคม คนมีจริยธรรมเกิดขึ้นจากแรงจูงใจ มีความประพฤติดีทางกาย วาจา ใจ มีผลให้เกิดความพอใจและยินดีในการกระทำกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความสงบสุขของสังคม จริยธรรมจึงเป็นเครื่องชี้วัดบุคคลในสังคมที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างสงบสุขและยังเป็นเครื่องที่บ่งบอกถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของมนุษย์ได้แสดงออกมากอย่างชัดเจน

จากความหมายของคำว่าคุณธรรม จริยธรรม สรุปได้ว่า คุณธรรม จริยธรรมเป็นคุณลักษณะของความดีงามทั้งหลายที่เกิดขึ้นจากการยึดถือปฏิบัติตนอันส่งผลให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมให้มีความสุข ถือว่าเป็นการปฏิบัติตนตามคุณธรรมที่มีจิตใจที่ดีงาม มนุษย์ที่มีคุณธรรม จริยธรรมในใจก่อนให้เกิดพฤติกรรมที่แสดงออกมาแห่งความสุขและความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตให้มีความเจริญงอกงาม

การพัฒนาตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรม

การพัฒนาเป็นกระบวนการทำให้เจริญก้าวหน้าในการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่พึงประสงค์ในการพัฒนาที่สามารถที่จะมีการปรับเปลี่ยนมุมมอง ในฐานะที่จะพัฒนาเป็นกระบวนการหรือหลักการในการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน ปฏิบัติงานให้สำเร็จ ลุล่วงถึงจุดหมายปลายทางในการพัฒนาเป็นหลักการเพื่อให้เกิดผลที่ดีกับสิ่งที่มีหวังไว้ในการที่จะพัฒนาตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพเดิมเพื่อให้เป็นที่ยอมรับปรารถนาต่อไป

กระบวนการพัฒนาตนด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม ถือว่าเป็นกระบวนการที่เน้นในการพัฒนาด้วยระบบในการสร้างสรรค์ตนเอง เพื่อปรับเปลี่ยนให้มีความเจริญก้าวหน้ารุ่งเรืองและ

⁷ วศิน อินทสระ, **จริยศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร: บรรณาคาร, 2518).

⁸ พระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตโต), **แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2530).

⁹ วินดา มัชวงศ์, บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1, **ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2554 หน้า. 23).

บรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ใน การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งถือว่ากระบวนการพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์

งาน อดิวัฒน์สิทธิ์¹⁰ กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เป็นกระบวนการในการปลูกฝังให้เกิดความเจริญงอกงามทางจริยธรรมแก่มนุษย์ ให้มนุษย์มีความประพฤติปฏิบัติสอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมได้บัญญัติขึ้นไว้ให้ปฏิบัติตาม ก่อให้เกิดศีลธรรมอันดีงามทางพระพุทธศาสนา ซึ่งในการพัฒนาจริยธรรมที่สำคัญที่สุด เริ่มต้นจากการพัฒนาจิตใจ เป็นกระบวนการเริ่มต้นในการสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการพัฒนาตนเองให้มีคุณค่าทางสังคม รู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ของตน มีความซื่อสัตย์ สุจริตต่ออาชีพในการทำงาน และรู้จักแยกแยะสิ่งที่ไม่ควรทำและสิ่งที่ไม่ควรทำออกจากกันด้วยตนเอง ก่อให้เกิดจิตใจของบุคคล

กรมวิชาการ¹¹ ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรม มีบทบาทในชีวิตมนุษย์หลายประการ ดังนี้

1. ทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายเป็นตัวกำหนดการแสดงออกว่าควรทำหรือไม่ควรทำ ซึ่งจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและมีขั้นตอนในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักของบุคคล

2. ทำหน้าที่เป็นแบบแผนสำหรับการตัดสินใจและแก้ไขข้อแย้งต่างๆ ทำให้เข้าเลือกเส้นทางใดทางหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต เช่น การตัดสินใจ การปฏิบัติงานด้วยหลักความซื่อสัตย์ สุจริตแทนที่จะเลือกในทางช่วยเหลือพวกพ้องเดียวกัน กล่าวที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องในอาชีพของตนเอง และหน้าที่ตนเองได้รับมอบให้ดีที่สุด

3. ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจในการผลักดันให้บุคคล มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า คนที่นิยมชมชอบการมีอายุยืนยาวมีสุขภาพดี จะต้องดูแลตนเองให้ดีที่สุด

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)¹² ได้กล่าวถึงความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ในกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม จึงมีความสำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งในการกระทำต่างๆ ของบุคคลที่มองเห็นความสำคัญของกระบวนการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของหลักธรรมที่มีคุณค่าต่อการยึดถือในการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ดังนี้

1. ให้เป็นผู้หนักแน่นในเหตุผลและมองเห็นการกระทำ และผลกระทำตามแนวทางของเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้น

2. ให้เห็นว่า ผลสำเร็จที่ตนต้องการ จุดหมายที่ปรารถนา จะเข้าถึงหรือสำเร็จได้ด้วยการลงมือทำ คือ การพึ่งตนเองและทำความเพียรพยายามและไม่รอโชคชะตา ไม่หวังผลตอบแทน จะมีความตั้งใจในการทำหน้าที่ให้สมบูรณ์แบบ

3. ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ที่จะงดเว้นจากการทำความชั่ว และรับผิดชอบต่อผู้อื่น ด้วยการมีเมตตาธรรม การช่วยเหลือเกื้อกูลทำความดี

4. ให้ถือว่าบุคคลมีสิทธิและหน้าที่โดยธรรมชาติ ที่จะทำการต่างๆ เพื่อแก้ไขปรับปรุงสร้างเสริมตนเองให้ดีขึ้นไป โดยเท่าเทียมกันสามารถทำตนให้มีประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

¹⁰ งาน อดิวัฒน์สิทธิ์, เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมคืออะไร, กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541, หน้า 70.

¹¹ กรมวิชาการ, หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544, กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544, หน้า 15.

¹² พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับเดิม, พิมพ์ครั้งที่ 19, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2545).

5.ให้ถือว่าคุณธรรม ความสามารถ ความดีความชั่วที่ทำนั้น ก่อให้เกิดความประพฤติปฏิบัติเป็นเครื่องวัดพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ให้มีการแบ่งแยกโดยชาติกำเนิด

6.ให้ถือเป็นบทเรียน และให้รู้จักพิจารณาเข้าใจตนเองตามเหตุผล มองเห็นพื้นฐานทุนเดิมของตนที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อรู้จักที่จะแก้ไขปรับปรุงในการวางแผนเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างถูกต้องและเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้มีความพร้อม

7.ให้ความหวังในอนาคตสำหรับสามัญชนทั่วไป

ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาตนมีความชัดเจน ในการนำหลักคุณธรรม จริยธรรมที่เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสามารถที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด เรียกว่า “คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ”¹³ ประกอบด้วย

1.ความขยัน มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ อดทนต่อการปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนเกิดประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียร เป็นคนสู้คนงานมีความพยายาม รั้งงานในสิ่งที่ทำตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

2.ความประหยัด การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สิน มีความพอประมาณให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ซึ่งผู้ที่มีความประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินการชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตนคิดก่อนใช้คิดก่อนซื้อ ใช้ทรัพย์สินของอย่างมีคุณค่า มีบัญชีรายรับ - รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ รู้จักประหยัดใช้ในเรื่องที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต

3.ความซื่อสัตย์ ประพฤติตรงไม่เอินเอียง มีความจริงใจต่อหน้าที่การงานของตนปราศจากความรู้สึกมีที่อคติ ซึ่งผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อหน้าที่ของตนเอง ต่อวิชาชีพ มีความตรงต่อเวลา รับผิดชอบที่ของตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

4.ความมีระเบียบวินัย เป็นการยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ และข้อปฏิบัติในหน้าที่ของตนหรือหน่วยงานที่ตนสังกัดอยู่ ให้มีวินัยในตนเองและมีวินัยต่อสังคม ผู้ที่มีวินัยในตนเองนั้นจะเป็นบุคคลที่อยู่ในขอบเขต กฎระเบียบของหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน สถาบัน/องค์กร/สังคมและประเทศชาติ โดยที่ตนเองนั้นมีความยินดีพอใจในการปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจในการทำงาน

5.ความสะอาด คือ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นรอบกาย วาจา ใจ เป็นสถานที่เจริญตา ทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อผู้ที่ได้พบเห็น ให้เกิดความสบายกายสบายใจ มีความผ่องใสปราศจากความมัวหมองทั้งกาย และใจ ซึ่งผู้ที่มีความสะอาดนั้น จะเป็นบุคคลที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามสุขลักษณะของสถานที่ความเป็นอยู่ ก่อให้เกิดความแจ่มใสในจิตใจอยู่เสมอ

6.ความสุภาพ หมายถึง จุดเริ่มต้นคือความเรียบร้อย อ่อนโยน มีกิริยามารยาทที่ดีงาม มีสัมมาคารวะต่อผู้ร่วมงาน หรือผู้ที่มาติดต่องาน ซึ่งการทำหน้าที่นั้นจะต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานภาพและถูกกาลเทศะ มีท่าทีมีเมตตาต่อผู้อื่น ไม่วางอำนาจข่มผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้มีความมั่นใจในตนเอง มีความยอมรับตนเอง มีมารยาทและรู้จักการวางตัวให้มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทยที่ได้เป็นแบบอย่าง

¹³ กระทรวงศึกษาธิการ, *คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ*, (นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา), 2550.

7. มีความสามัคคี กล่าวคือ มีความพร้อมเพียงกัน มีความปรองดองกัน ร่วมใจกันในการทำงานให้บรรลุผลตามที่ได้วางเป้าหมายไว้ที่ต้องการ ไม่มีการเอาใจเอาริยาเปรียบเพื่อนร่วมอาชีพของตน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างที่เกิดความคิดที่หลากหลายแนวทางการทำงาน มีความกลมเกลียวกัน ช่วยเหลือกันในการทำงาน ซึ่งผู้ที่มีความสามัคคีกัน จะเป็นผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลังในการช่วยเหลือกัน เพื่อให้หน้าที่การงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ช่วยกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทั้งด้านความคิด ความเชื่อ จะเป็นแนวทางในการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ

8. ความมีน้ำใจ คือ ความจริงใจที่เกิดขึ้นในการทำงาน มีความเห็นเห็นใจเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ ให้ความสนใจในความต้องการ ความจำเป็นความสุขของผู้อื่น พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ซึ่งผู้ให้และมีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักการแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวม และร่วมกันช่วยเหลือสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน

การพัฒนาตนตามแนวทางคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรม เป็นแนวทางในการส่งเสริมความดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมเห็นเป็นรูปธรรม สามารถสัมผัสได้จาก การแสดงออกด้านพฤติกรรม อันเป็นการกระตุ้นเตือนใจให้เกิดจิตสำนึกในการตั้งตนอยู่ในความดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเริ่มต้นจากการปลูกฝังความดีขึ้นในจิตใจ จนเกิดจิตสำนึกที่ดีในการรู้จักหน้าที่ของตนเอง มีความรับผิดชอบ มีการเสียสละ และมีจิตใจเอื้อประโยชน์ต่อส่วนตนและส่วนรวม เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ดีต่อการปฏิบัติตนตามความดีงามแห่งจริยธรรม ที่เป็นแนวทางให้ทุกคนได้ปฏิบัติตนให้เกิดความสุข โดยการเป็นแบบอย่างในการทำหน้าที่ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความละเอียดรอบคอบ มีความเกรงใจต่อบาปที่เกิดขึ้น จึงได้ชื่อว่า “เป็นผู้ที่มีการพัฒนาตนอย่างมีคุณค่า”

การพัฒนาตนอย่างมีคุณค่าจะถูกปลูกฝังสิ่งดีงามที่เกิดจากการมีจิตใจที่ดีงาม เช่น มีความขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี มีวินัย มีน้ำใจ และสุภาพชน เป็นต้น

บทสรุป

การพัฒนาตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมตามหลักคุณธรรม จริยธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจ ปรากฏความดีงามทั้งกาย ทางวาจา และทางใจ เมื่อมีความดีงามเกิดขึ้นแล้วก็จะเกิดการประพฤติปฏิบัติและการพัฒนาการเรียนรู้ในสังคมย่อมมีการพัฒนาที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนเวลา ก่อให้เกิดวิวัฒนาการเกิดขึ้นเกี่ยวกับความต้องการความสะดวกสบาย ทำให้มนุษย์มีความสุขจากการได้ทำในสิ่งที่ตนเองได้ทำ และได้แสดงพฤติกรรมของมนุษย์ตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาตนเองได้ เพื่อให้เข้าถึงความสุขภายในที่แท้จริง โดยหลักธรรมชาติที่สอนให้มนุษย์ได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของบุคคล ความเจริญของมนุษย์ ถ้ามนุษย์ได้อาศัยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ก็จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้อย่างมาก ส่งผลต่อเบื้องให้มนุษย์มีสุขภาพที่แข็งแรง มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีอารมณ์ที่สงบ มีปัญญาที่สว่างสามารถตัดสินใจ ปัญหาได้ด้วยหลักเหตุผล ทั้งยังให้มนุษย์มีสัมพันธภาพที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ในทางการปฏิบัติตนเพื่อให้พบแต่สิ่งที่ดีงาม ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประพฤติปฏิบัติทาง

กาย ทางวาจา ทางใจ ที่จะทำให้การพัฒนาตนเองให้มีความสมบูรณ์แบบในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพและทรงคุณค่าต่อไป

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ, **คุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ**, นโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา, 255๐.
- กรมวิชาการ, **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544**, กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2544.
- กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือการสร้างเครื่องวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย**, กรุงเทพมหานคร: ครูสภา, 2539.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์, **เอกสารประกอบคำบรรยายเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมคืออะไร**, กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541,
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ชุดคำวัด**, กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์, 2546.
- พระราชสมุณี (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2527.
- พุทธทาสภิกขุ, **คุณธรรมสำหรับครู**, กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2527.
- พระธรรมปิฎก (ประยูรต์ ปยุตโต), **แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 253๐.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรมฉบับเดิม**, พิมพ์ครั้งที่ 19, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2545.
- วศิน อินทสระ, **จริยศาสตร์**, กรุงเทพมหานคร: บรรณาคาร, 2518.
- วนิดา มีช่วงค์, บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1, **ปริญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 2554.